

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)

مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری، سال یازدهم، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۳، شماره پیاپی ۲۶

تحلیل رابطه متغیرهای زمینه‌ای و تحرک اجتماعی بین نسلی مهاجرین افغانستانی در شهر کاشان

یونس غلامی (دانشیار، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، روستایی، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران، نویسنده مسئول)

y.gholami@hsu.a.ir

فرشاد فلاحتی (دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه یزد، یزد، ایران)

farshad.falahati1991@gmail.com

راضیه کریمی آغچه (کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه کاشان، ایران)

r.karimi.a73@gmail.com

تاریخ تصویب: ۱۴۰۱/۱۱/۰۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۷/۲۲

صص ۸۲-۶۵

چکیده

امروزه بحث مهاجرت و تحرک اجتماعی افراد در مقیاس اجتماعی کشور میزبان و مسائل مربوط به آن از اهمیت زیادی در برنامه‌ریزی شهری برخوردار است و از آن جهت مهم است که نابرابری‌های ساختاری جامعه بدون مطالعه تحرک اجتماعی شناخته نخواهد شد و یکی از مسائلی که مهاجران با آن مواجه هستند تحرک اجتماعی بین نسلی می‌باشد، هدف پژوهش حاضر ارزیابی رابطه متغیرهای زمینه‌ای و تحرک اجتماعی بین نسلی مهاجرین افغانستانی در شهر کاشان است. روش پژوهش - توصیفی تحلیلی می‌باشد، حجم نمونه با استفاده از نرم‌افزار SAMPLE POWER با سطح اطمینان ۹۵ درصد و خطای احتمالی ۵ درصد ۱۵۰ نفر نمونه از جمعیت ۲۰ هزار نفری مهاجران افغانستانی شهر کاشان محاسبه گردید. تجزیه و تحلیل توصیفی و استنباطی داده‌ها و مدل سازی معادلات ساختاری از نرم‌افزارهای SPSS و AMOS استفاده گردید. نتایج نشان داد بین متغیرهای زمینه‌ای و شاخص‌های تحرک بین نسلی مهاجران افغانستانی در شهر کاشان رابطه معناداری وجود دارد. از بین متغیرهای زمینه‌ای عامل تحصیلات بیشترین بار عاملی را با وزن ۰/۶۰ و در میان شاخص‌های تحرک بین نسلی عامل سرمایه فرهنگی نهادینه شده بیشترین بار عاملی را با وزن ۰/۹۸ و عامل‌های سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته و عینیت یافته به صورت مشترک با بار عاملی ۰/۸۴ می‌باشند و عامل‌های اعتماد اجتماعی و تقدیرگرایی نیز با بارهای عاملی ۰/۳۰ و ۰/۲۴ در مرتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. بنابراین پس از تحلیل جزئی تر یافته‌ها مشخص گردید که جهت ارتقاء تحرک اجتماعی مهاجرین افغانستانی نقش تحصیلات و افزایش سرمایه فرهنگی می‌تواند موثر باشد.

کلیدواژه‌ها: مهاجرین افغانستانی، تحرک اجتماعی بین نسلی، سرمایه فرهنگی، شهر کاشان.

۱. مقدمه

مهاجرت، به حرکات دائمی و نیمه ماندگار افراد و گروه‌ها در فضا اشاره دارد. چنین حرکتهایی ممکن است از مسافت‌های کوتاه متغیر باشد که شامل تغییر آدرس‌ها در یک شهر، خیابان و یا حتی ساختمان تا جابجایی‌های مسافت طولانی‌تر در ایالت‌ها و قاره‌ها است. مهاجرت به دلیل تأثیرات غالباً عمیق بر رفاه مردم و تغییر شکل مکان‌های مختلف در سراسر جهان در گذشته و هم‌اکنون به عنوان یک موضوع اصلی قرار گرفته است (جنکینز، ۲۰۲۰، ص. ۱۱۱) از آنجایی که مهاجرت یک تصمیم خانوادگی است و می‌تواند بر همه اعضای خانواده تأثیر بگذارد، این امر به ویژه در صورتی درست است که والدین نه تنها به درآمد مادام‌العمر خود بلکه به درآمد فرزندشان نیز علاقه‌مند باشند. بنابراین، اگر والدین به فکر رفاه فرزندان خود هستند، عوامل خاص مکان که بر کودکان تأثیر می‌گذارند احتمالاً در تصمیم مهاجرت خانواده اهمیت دارند. چنانچه تحرک بین نسلی عامل مهمی در جابجایی خانواده‌ها است (کیم و لی، ۲۰۱۹، ص. ۱-۲). همان‌گونه که مطالعه مهاجرت بین‌المللی و تحرک اجتماعی همیشه باید حداقل به دو فضای اجتماعی اشاره داشته باشد: چیزی که مهاجر را در جامعه مبدأ و همچنین فضای اجتماعی پذیرنده قرار می‌دهد. هر دو فضا با سلسله‌مراتب اجتماعی متفاوت اداره می‌شوند و موقعیت مهاجران و خانواده‌های آنها ممکن است در هر کدام متفاوت باشد. به این معنا، مهاجرت ممکن است باعث شود که یک فرد در مقیاس اجتماعی در کشور میزبان رتبه پایین‌تری داشته باشد، اما همین شرایط ممکن است موقعیت آنها را در کشور مبدأ ارتقا دهد (او سو، ۲۰۰۴ به نقل از او سو و سوارز-گریمال، ۲۰۱۷، ص. ۲۴). در واقع مهاجرت، شکلی از تحرک جغرافیایی یا تحرک مکانی، انسان‌ها بین دو واحد جغرافیایی است و این جابه‌جایی می‌تواند، دائمی یا تقریباً دائمی باشد (افراخته، ۱۳۹۵، ص. ۸۴). مهاجرت می‌تواند اضافه جمعیت را از نقطه‌ای به خارج از آن هدایت کند، نیروی کار اضافی و بیکار را به سرزمین‌های نیازمند سوق بدهد، عدم تعادل‌های ساختاری جمعیت را مرتفع کند (زنجانی، ۱۳۹۲، ص. ۱). بنابراین مهاجرت سکه‌ای دو رو یا تیغ دو لبه‌ای است که فرصت و تهدید را توأمان در خود داراست و استفاده مطلوب و بهینه از این پتانسیل، توسعه آفرین و عامل پیشرفت است (کشاورز قاسمی و نادرپور، ۱۳۹۷، ص. ۲۹۰).

پدیده مهاجرت مردم افغانستان به کشورهای همسایه، به‌ویژه ایران، یکی از اشکال مهاجرت بین‌المللی است که در دهه‌های اخیر روند صعودی داشته است (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۳، ص. ۳). وجود مرز مشترک طولانی و اشتراکات مذهبی، فرهنگی و زبانی بسیاری از مردم افغانستان با ایرانیان، سبب ورود تعداد زیادی از مهاجران افغانی به ایران شده است (عیسی زاده و مهران نفر، ۱۳۹۲، ص. ۱۱۲). یکی از پیامدهای مهاجرت تغییر ساخت اقتصادی و اجتماعی است و این سؤال مطرح می‌شود که مهاجرت چه تأثیری بر ساخت اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی شهرها

1. Jenkins
2. Kim & Lee
3. Oso
4. Oso & Suarez-Grimalt

و جوامع دارد؟ یا وضعیت مهاجرین افغانستانی از نظر تحرک اجتماعی چگونه است؟ تحرک در لغت، به معنای حرکت و جنبش است (فطرس و شهبازی، ۱۳۹۳، ص. ۱۸۴) و تحرک اجتماعی معمولاً به این صورت تعریف می‌شود که افراد یا گروه‌ها از یک وضعیت یا موقعیت طبقاتی به موقعیت دیگر در سلسله‌مراتب اجتماعی به سمت بالا یا پایین حرکت می‌کنند (آزودو و بویلون^۱، ۲۰۱۰، ص. ۱۰) از طرفی، تحرک اجتماعی در رابطه با تصمیماتی است که افراد برای بالا رفتن از نردبان اجتماعی اتخاذ می‌کنند (اوسو و سوارز-گریمال^۲، ۲۰۱۷، ص. ۲۴).

چنانچه تحرک اجتماعی یک مفهوم چندبعدی است که به تغییر و وضعیت فرد در یک جامعه اشاره دارد. این امر نه تنها از طریق وضعیت مالی فرد منعکس می‌شود، بلکه تحت تأثیر اعتبار و قدرت اجتماعی قرار می‌گیرد (ماجومدر^۳، ۲۰۱۰، ص. ۶۳). بنابراین موضوع تحرک اجتماعی برای صاحب‌نظران از آن جهت مهم است که نابرابری‌های ساختاری جامعه بدون مطالعه تحرک اجتماعی شناخته نخواهد شد. از سویی دیگر با شناخت در ست آن می‌توان بسیاری از مشکلات اجتماعی را در سطوح مختلف و به ویژه در زمینه قشربندی حل نمود (خسروی و همکاران، ۱۴۰۰، ص. ۱۰۰). قشربندی اجتماعی و تحرک اجتماعی دو جنبه وابسته به هم در مطالعه ساختار اجتماعی هستند. قشربندی اجتماعی نشان دهنده مقطعی از ساختار عمودی جامعه است که گواه بر نابرابری در توزیع منابع است. تحرک اجتماعی به تغییر موقعیت یک فرد یا یک گروه در ساختار نابرابری می‌نگرد. به عنوان یک قاعده، مطالعات تحرک اجتماعی به دو نوع تقسیم می‌شود: تحرک در زندگی یک فرد و تحرک بین نسل‌ها، تغییر در موقعیت اجتماعی بین نسل پدران و نسل پسران. نوع اول شامل انواع فرصت‌های اجتماعی است که یک فرد در زندگی داشته و چگونه از این فرصت‌ها بهره برده است. نوع دوم روشی را نشان می‌دهد که اشکال مختلف نابرابری خود را بازتولید می‌کنند (لویی^۴، ۲۰۱۴، ص. ۴-۵). تحرک اجتماعی از یک نسل به نسل دیگر تفاوت بین درآمد، ثروت یا شغل فعلی یک فرد و خانواده‌ای است که او را بزرگ کرده است (بلر و هاوت^۵، ۲۰۰۶، ص. ۲۰) در واقع مطالعات مربوط به تحرک اجتماعی به عنوان یک ابزار واقعی برای ارزیابی این است که آیا فرزندان به استاندارد بالاتری از زندگی نسبت به والدین خود می‌رسند یا خیر. بالا یا پایین رفتن از نردبان تحرک نه تنها یک نگرانی برای والدین بلکه یک نگرانی برای سیاست‌گذاران نیز هست (دوریه^۶ و همکاران، ۲۰۱۹، ص. ۲۴۰). هنگامی که در مورد تحرک اجتماعی صحبت می‌کنیم، معمولاً به معنای تحرک اجتماعی بین نسلی است که مقایسه‌ی شرایط فردی با شرایط خانوادگی در آن مطرح شده است. مطالعه‌ی تحرکات بین نسلی شامل مقایسه‌ی طبقه‌ی اجتماعی یک فرد با خانواده‌ای است که در آن رشد کرده است (برین^۷، ۲۰۱۰، ص. ۱۶). تحرک اجتماعی می‌تواند به عنوان درون نسلی (شانس پیشرفت اجتماعی در دوران زندگی فرد) و بین نسلی (مقایسه‌ی موقعیت اجتماعی به دست آمده با والدین خود)

1. Azevedo & Bouillon
2. Oso and Suarez-Grimalt
3. Majumder
4. Lui
5. Beller & Hout
6. Duryea
7. Breen

متصور گردد (نون^۱ و همکاران، ۲۰۰۷، ص. ۱). مطالعه این جابه‌جایی‌ها - علت‌ها، مدل‌ها و پیامدها- موضوع مطالعه تحرک اجتماعی است. در واقع جامعه‌شناس از یک سو می‌کوشد به این نکته دست یابد که عوامل اجتماعی چگونه در تحرک اجتماعی افراد در گروه‌ها نقش بازی می‌کنند و از طرف دیگر، تلاش می‌کند تا تأثیرات تحرک اجتماعی و چگونگی آن را بر فرد و جامعه دریابد (زارع و لطفی، ۱۳۹۴، ص. ۳۸).

مطالعه تحرک اجتماعی بین نسلی یک موضوع اصلی در تاریخ اقتصادی و اجتماعی برای مدت طولانی بوده است (دریبی^۲ و همکاران، ۲۰۱۸، ص. ۳). تحرک بین نسلی تغییر موقعیت یک فرد یا یک خانواده در مقایسه با نسل‌های قبلی است، تحرک اجتماعی را می‌توان از نظر تحصیلات، اشتغال و درآمد در نظر گرفت و سنجید (نگوین و نگوین^۳، ۲۰۲۰، ص. ۳۷۰). در واقع تحرک بین نسلی منعکس‌کننده مجموعه‌ای از عوامل، از جمله ویژگی‌های ارثی، هنجارهای اجتماعی و سیاست‌های عمومی است که ممکن است بر تمایل و توانایی فرد برای به دست آوردن فرصت‌های اقتصادی تأثیر بگذارد (کائوسا و جوهانسون^۴، ۲۰۰۹، ص. ۵). بنابراین می‌توان گفت بررسی میزان تحرک، نوع تحرک، روندها الگوها و سازوکارهای تحرک اجتماعی، حائز اهمیت فراوانی است که نشان‌دهنده اهمیت آن در مطالعات شهری است. تحرک اجتماعی شامل شاخص‌های مختلف همچون سرمایه فرهنگی، اعتماد اجتماعی و تقدیرگرایی می‌باشد که سرمایه فرهنگی یکی از عوامل مؤثر بر این شاخص‌ها است. اصطلاح سرمایه فرهنگی نخستین بار توسط پیر بوردیو^۵ به ادبیات علوم اجتماعی و انسانی وارد شده است. از دید بوردیو سرمایه، هر منبعی را گویند که در عرصه خاصی اثر گذارد و به فرد امکان دهد که سودی ویژه از راه مشارکت در رقابت بر سر آن به دست آورد (اکبری، ۱۳۸۳، ص. ۲۳). ابعاد سرمایه فرهنگی از دیدگاه بوردیو شامل سه دسته می‌شود:

سرمایه‌ی فرهنگی تجسم‌یافته (ذهنی): این سرمایه با شخصی که در آن تجسم می‌یابد، ارتباط نزدیک دارد؛ در واقع، نوعی ثروت بیرونی است که به عنوان بخش جدایی‌ناپذیری از فرد در آمده است. این همان بخشی است که بوردیو آن را بعد سرمایه‌ی فرهنگی همراه با تولد می‌نامد که نمی‌توان آن را از راه هدیه، خرید و یا مبادله به دیگری منتقل کرد. این نوع سرمایه، به صورت آمادگی مداوم ذهن و جسم، تجلی می‌یابد» (شارع پور و خوش فر، ۱۳۸۱، ص. ۱۳۷).

سرمایه‌ی فرهنگی عینیت یافته (عینی): این بعد از سرمایه‌ی فرهنگی که بیشتر در کالاها و اشیاء مادی تجسم می‌یابد، از بدیهی‌ترین و آشکارترین نوع ابعاد سرمایه‌ی فرهنگی است که افراد جامعه می‌توانند از آن بهره‌مند شوند. به طور خلاصه، به تمامی اشیاء و کالاهای فرهنگی، سرمایه فرهنگی عینی می‌گویند؛ اما خصلت اساسی این سرمایه، در این است که اثر آموزشی، بر دارندگان آن می‌گذارد (همان).

1. Nunn
2. Dribe
3. Nguyen & Nguyen
4. Causa & Johansson
5. Pierre Bourdieu

سرمایه‌ی فرهنگی نهادینه شده (اکتسابی): لازمه این نوع سرمایه، وجود افراد با صلاحیت و مستعد، در جهت کسب انواع مدارک تحصیلی و دانشگاهی است؛ از طرف دیگر، وجود نهادهای رسمی است که این مدارک تحصیلی را صادر و به آن رسمیت بخشند. سرمایه‌ی فرهنگی نهادینه شده، با قانون و مقررات نهادینه شده، حاصل می‌شود و برای دارنده‌ی آن پایگاه اجتماعی ایجاد می‌کند. این بعد از سرمایه فرهنگی، به کمک ضوابط اجتماعی و به دست آوردن عنوان‌هایی مانند: مدارک تحصیلی، تصدیق حرفه و کار برای افراد دارنده آن کسب موقعیت می‌کند. این سرمایه، قابل انتقال و واگذاری نیست و به دست آوردن آن برای افراد، به شرایط معینی بستگی دارد» (نوغانی، ۱۳۸۳، ص. ۱۳۷).

اعتماد اجتماعی به عنوان مجموعه‌ای از انتظارات، تعهدات اکتسابی و به لحاظ اجتماعی تأیید شده در نظر گرفت که افراد نسبت به یکدیگر و نسبت به سازمان‌ها و نهادهای مربوط به زندگی اجتماعی‌شان دارند. از این رو می‌توان گفت که اعتماد اجتماعی ابعاد گوناگونی را در بر می‌گیرد که شامل اعتماد بین شخصی، اعتماد تعمیم‌یافته (اعتماد به غریبه‌ها) اعتماد به نظام سیاسی، اعتماد به کنشگران سیاسی و اعتماد نهادی است (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۵، ص. ۲۶).

تقدیرگرایی، در اغلب مباحث نظری و تجربی (در حوزه‌های مختلف جامعه‌شناسی، روان‌شناسی اجتماعی و مردم‌شناسی) سرنوشت گرایی به منزله نوعی باور و اعتقاد فرهنگی مطرح شده است که بر اساس آن، انسان موجودی ناتوان و با قابلیت‌های محدود در نقش بازی‌هایش در جهان پیرامونی و امور و وقایع زندگی به تصور آمده است. همچنین درک او درباره ناتوانی‌ها و محدودیت‌هایش سبب می‌شود که به نوعی احساس بی‌قدرتی گرفتار آید و به ناتوانی‌اش درباره شناخت علل وقایع و پدیده‌ها، پیش‌بینی وقایع در زندگی و کنترل آینده باور پیدا کند. تقدیرگرایی درجه‌ای از درک فرد نسبت به ناتوانی‌اش در مورد کنترل آینده تعریف می‌شود (شجاعی، ۱۳۸۴، ص. ۴۸).

نهایتاً سطح تحرک بین نسلی در جامعه توسط بسیاری به عنوان معیاری برای میزان برابری فرصت‌های اقتصادی یا فرصت‌های زندگی در نظر گرفته می‌شود. یا این که چه حد افراد می‌توانند به واسطه استعداد، انگیزه و شانس خود به آن دست یابند (بلاندن^۱ و همکاران، ۲۰۰۵، ص. ۴) در واقع جامعه‌شناسان و اقتصاددانان، تحرک را از نظر وابستگی به درآمد، میزان تحصیلات، یا شغل بر روی ویژگی‌های والدین پاسخ‌دهنده و سایر متغیرهای زمینه‌ای مشخص کرده‌اند. مقالات بسیاری وجود دارد و رویکردهای مختلفی که توسط محققان علاقه‌مند به تحرک بین نسلی دنبال می‌شوند به عنوان مکمل در نظر گرفته شده‌اند و محققان معمولاً آزاد بوده‌اند تا آنچه را که آن‌ها از نظر آنچه که فکر می‌کردند مهم یا جالب است انجام دهند (مک ایتاش و مانک^۲، ۲۰۰۹، ص. ۱۰۸) در همین راستا پژوهش حاضر به بررسی رابطه متغیرهای زمینه‌ای و تحرک اجتماعی بین نسلی مهاجرین افغانستانی در شهر کاشان پرداخته شده است و هدف پژوهش حاضر ارزیابی وضعیت تحرک اجتماعی بین نسلی مهاجرین افغانستانی در شهر کاشان است

1. Blanden
2. McIntosh & Munk

با توجه به میزان بالای افراد تبعه افغانستان در این شهر می‌خواهیم به تبیین این سؤال پردازیم که کدام عامل یا شاخص در تحرک اجتماعی مؤثر می‌باشد و شاخص‌های تحرک اجتماعی در چه حد مطلوب می‌باشند. همچنین در این پژوهش فرضیات ذیل مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱- بین متغیرهای زمینه‌ای و تحرک اجتماعی بین نسلی مهاجرین افغانستانی شهر کاشان رابطه وجود دارد.

۲- شاخص سرمایه فرهنگی در بین عوامل تحرک اجتماعی بین نسلی اثر بیشتری نسبت به سایر عوامل دارد.

همان‌طور که درباره تحرک اجتماعی بین نسلی، در سطح جهان و ایران مطالعات زیادی انجام شده است، در این پژوهش به مواردی که از لحاظ عنوان و یافته‌ها، نزدیک به تحقیق حاضر باشند با بررسی پژوهش‌های خارجی و داخلی پرداخته شده است که به شرح ذیل می‌باشند.

گلد تورپ^۱ (۲۰۰۰) در پژوهشی به ارزیابی تحرک اجتماعی مردان در کشور انگلستان پرداخته و به این نتیجه رسید که طبقات بالای کشور انگلستان با وادار کردن فرزندان خود به تحصیل در رشته‌های تحصیلی خاص، خواهان حفظ جایگاه و موقعیت طبقاتی خود هستند. بلر^۲ و هاوت (۲۰۰۶) به تحرک اجتماعی بین نسلی ایالات متحده از دیدگاه مقایسه‌ای پرداختند و نتایج نشان داد که تحرک اجتماعی، به ویژه به میزانی که درآمد یا شغل فرد به پیشینه والدین او و سهم مستقل رشد اقتصادی بستگی دارد. همچنین مقایسه تحرک اجتماعی ایالات متحده با سایر کشورها به این نتیجه رسیدند که کندتر شدن رشد اقتصادی از سال ۱۹۷۵ و تمرکز آن رشد در میان ثروتمندان، سرعت ایالات متحده را کاهش داده است. آزودو^۳ و بویلون (۲۰۱۰) تحرک اجتماعی بین نسلی در آمریکای لاتین مروری بر شواهد موجود را مورد بررسی قرار دادند و نتایج حاکی از آن است که سطح بالایی از بی‌تحرکی در دهک‌های پایینی و بالایی توزیع درآمد است. در حالی که تحرک آموزش بین نسلی در دهه‌های اخیر بهبود یافته است، در کل تحرک اجتماعی بین نسلی پایین است. این نتایج ممکن است مربوط به محرومیت اجتماعی، دسترسی کم به آموزش عالی و تبعیض بازار کار باشد. لولو^۴ و بین (۲۰۱۷) در پژوهشی به حالت‌های تحرک بین نسلی و تغییرات در طبقه اجتماعی در چین معاصر پرداختند که نتایج نشان داد تحرک اجتماعی کلی افزایش یافته است. با این وجود، وراثت بین نسلی شکل اصلی تحرک بین نسلی در هر دوره بود. با تحول سیستم اجتماعی - اقتصادی، مکانیزم اصلی محرومیت اجتماعی از «محرومیت سیستمی» به «محرومیت بازار» تغییر کرد که منجر به تغییر در ساختار فرصت اجتماعی شد. آبرامیتزکی^۵ و همکاران (۲۰۲۰) تحرک بین نسلی مهاجران در ایالات متحده طی دو قرن را بررسی کردند و به این نتایج رسیدند که فرزندان مهاجران تقریباً از هر کشور فرستنده نسبت به کودکان متولد ایالات متحده نرخ تحرک بالاتری دارند. مزیت مهاجران از نظر تاریخی و امروزه با وجود تغییرات چشمگیر در کشورهای اعزام کننده و سیاست مهاجرت ایالات متحده مشابه است. مهاجران تا حدی با انتخاب اقامت در مکان‌هایی که چشم‌انداز بهتری را

1. Goldthorpe
2. Beller and Hout
3. Azevedo & Bouillon
4. Lulu & Bin
5. Abramitzky

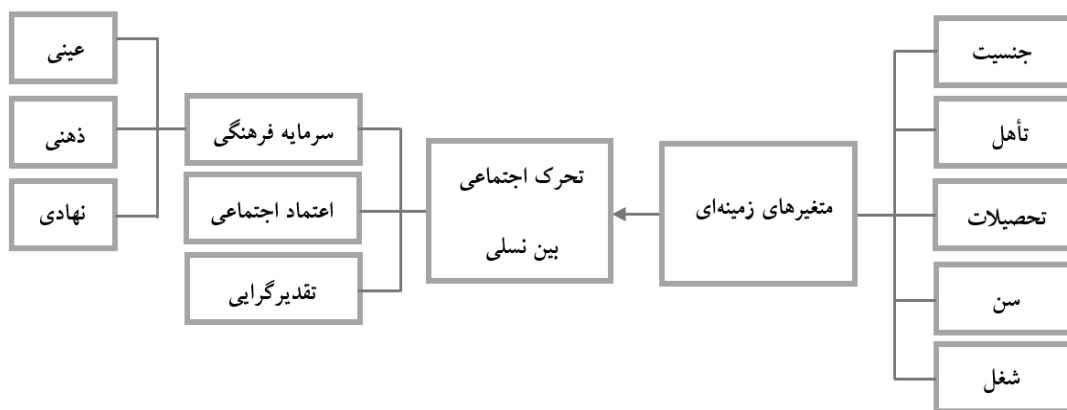
برای فرزندانشان فراهم می‌کند، به این مزیت دست می‌یابند. این یافته‌ها با دیدگاه «رویای آمریکایی» سازگار است که حتی مهاجران فقیرتر نیز می‌توانند چشم‌انداز فرزندان خود را بهبود بخشند. نگوین^۱ و نگوین (۲۰۲۰) در مقاله‌ای تحت عنوان تحرک اجتماعی بین نسلی و درون نسلی شواهدی از ویتنام پرداختند و نتایج نشان داد که تحرک بالایی در میان مشاغل وجود دارد اما تحرک کمتری در میان مشاغل مزدی - شغلی و بخش‌های اقتصادی وجود دارد. تحرک نیروی کار رو به بالا در طول زمان به دلیل افزایش مشاغل ماهر افزایش یافت. کشش بین نسلی درآمدها حدود ۰/۳۶ برآورد شده است. آموزش و تحصیلات نقش مهمی در افزایش تحرک درون نسلی و بین نسلی ایفا می‌کند. نایی و معصومی راد (۱۳۹۰) در پژوهشی به عوامل فرهنگی مؤثر بر تحرک اجتماعی مردان ۳۵ تا ۶۴ ساله شهر تهران پرداختند و نتایج حاکی از آن است که در بین متغیرهای سرمایه اقتصادی خانواده، سرمایه فرهنگی خانواده و اخلاق کار، اول اخلاق کار و پس از آن، سرمایه فرهنگی، تأثیر مستقیمی در تحرک اجتماعی دارند. زارع و لطفی (۱۳۹۴) به تحلیل جامعه شناختی تحرک اجتماعی بین نسلی در شهر کرمانشاه پرداختند که نتایج نشان داد سطح تحصیلات فرزندان در مقایسه با پدران بهتر و در نتیجه، تحرک اجتماعی آنان در مشاغل بالاتر بیشتر شده است. متغیر سرمایه فرهنگی دارای ضریب مثبت با متغیر وابسته است و اثر افزایش‌دهنده بر تحرک اجتماعی داشته است، در حالی که متغیر تقدیرگرایی دارای ضریب منفی است و اثر کاهش‌دهنده بر تحرک اجتماعی بین نسلی داشته است. غفاری (۱۳۹۶) در پژوهشی به تأثیر سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته (ذهنی) بر تحرک اجتماعی میان نسلی (مورد مطالعه: شهروندان ۳۰ تا ۵۴ ساله شهر گرگان) پرداخته و نتیجه این پژوهش نشان داد که بین سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته با تحرک اجتماعی میان نسلی افراد، در سطح ضریب اطمینان بیش از ۹۵ درصد رابطه وجود دارد و ارتقا میزان مهارت‌ها و توانمندی‌های فردی موجب افزایش میزان تحرک اجتماعی شده است. غلامی و فلاحتی (۱۳۹۸) در مقاله‌ای تحت عنوان مدل‌سازی ساختاری تحرک اجتماعی بین نسلی مهاجرین افغانستانی (مطالعه موردی: شهر کاشان) پرداختند و نتایج نشان داد که در بین شاخص‌های موردسنجش، سرمایه فرهنگی ذهنی اکتسابی با وزن ۰/۹۸ بیشترین بار عاملی را به خود اختصاص داده است. عامل سرمایه فرهنگی ذهنی پس از ذهنی اکتسابی با بار عاملی ۰/۸۵ در رتبه دوم قرار گرفته است. پس از آن عامل‌های سرمایه فرهنگی عینی، تقدیرگرایی و اعتماد اجتماعی نیز با بارهای عاملی ۰/۸۲، ۰/۲۶- و ۰/۲۲- در مرتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

پس از بررسی پیشینه پژوهش‌های خارجی و داخلی مشخص گردید که موضوع تحرک اجتماعی بین نسلی از جنبه‌های مختلف پرداخته شده است و جنبه‌های نوآوری پژوهش حاضر استفاده از مدل ساختاری پژوهش که از متغیرهای آشکار و پنهان تشکیل شده و رابطه متغیرهای زمینه‌ای و تحرک اجتماعی بین نسلی بررسی شده است و با در نظر گرفتن پیشینه پژوهش حاضر که هیچگونه تحقیقی در این خصوص انجام نشده بنابراین در این پژوهش به این موضوع پرداخته می‌شود.

۲. متدولوژی

۲.۱. روش پژوهش

روش تحقیق حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی هست. گردآوری اطلاعات با استفاده از پژوهش میدانی و ابزار پرسشنامه و توزیع آن به صورت تصادفی در بین مهاجران افغانستانی شهر کاشان صورت گرفته است. به طوری که منابع و اطلاعات مورد نیاز در بخش ادبیات پژوهش، از طریق مطالعات اسنادی و پیشینه تحقیق انجام شده است. حجم نمونه با استفاده از نرم افزار SAMPLE POWER با سطح اطمینان ۹۵ درصد و خطای احتمالی ۵ درصد ۱۵۰ نفر محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل توصیفی و استنباطی داده‌ها از آزمون آماری T-TEST در نرم افزار SPSS و جهت تبیین و مدل سازی اثرات نیز از مدل سازی معادلات ساختاری در نرم افزار AMOS استفاده گردید و با توجه به اطلاعات به دست آمده به بررسی رابطه متغیرهای زمینه‌ای و تحرک اجتماعی بین نسلی مهاجرین افغانستانی شهر کاشان پرداخته است که در شکل شماره (۱) مدل نظری پژوهش ترسیم گردید. AMOS مخفف Analysis of Moment Structures است که به معنای تحلیل ساختارهای لحظه‌ای است. AMOS به طور خاص برای مدل سازی معادلات ساختاری طراحی شده است. در آن سعی بر این بوده است که تمامی ایراداتی که توسط تکنیک‌های چند متغیره سنتی وجود داشته است را برطرف نماید. این نرم افزار یک رویکرد خاص به تحلیل‌های آماری مرتبط با متغیرهای پنهان دارد (بسحاق، ۱۳۹۴، ص. ۵۵). برای سنجش پایایی ابزار پژوهش از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد. میزان آلفای محاسبه شده کلی به مقدار ۰/۷۸۱ و شاخص‌های تقدیرگرایی با ضریب ۰/۸۰۶، سرمایه اجتماعی ۰/۸۰۸ و اعتماد اجتماعی ۰/۷۱۲ محاسبه گردید که نمایانگر مطلوبیت پایایی پرسش نامه می باشد.

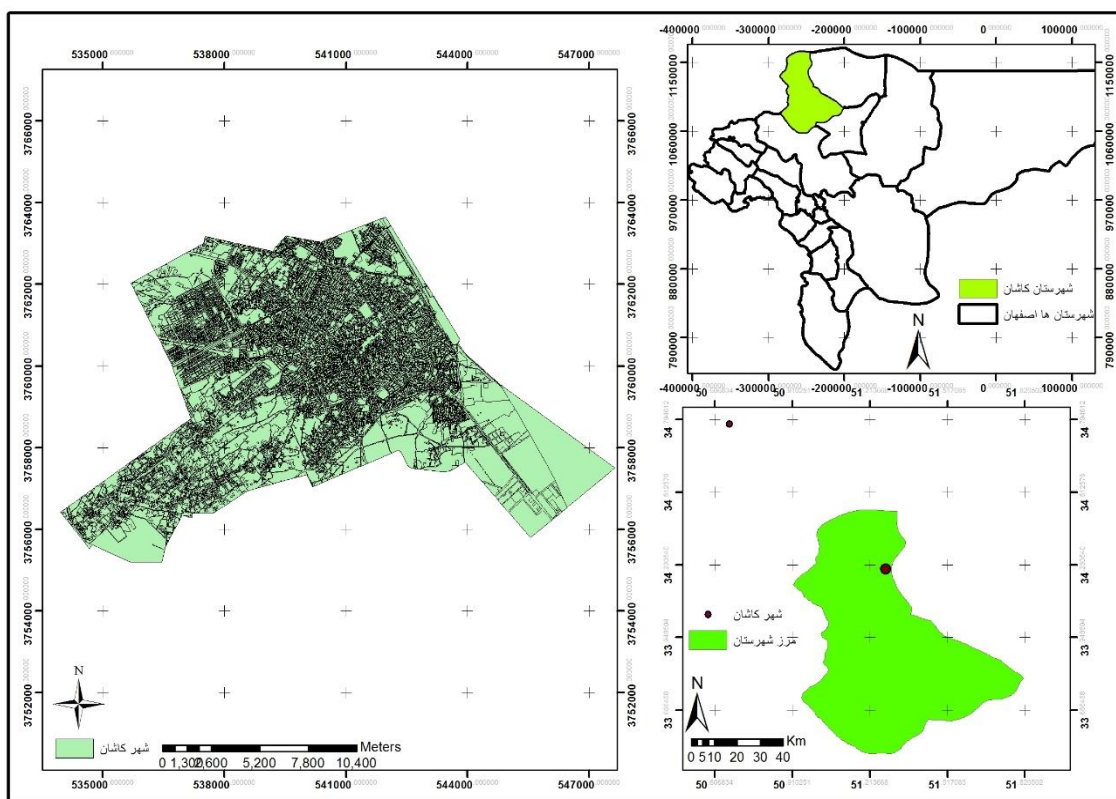

شکل ۱. مدل نظری پژوهش

۲.۲. محدوده مورد مطالعه

شهرستان کاشان بین طول جغرافیایی ۵۰ درجه و ۵۶ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۴۹ دقیقه و عرض جغرافیایی ۳۳ درجه و ۳۰ دقیقه تا ۳۴ درجه و ۲۶ دقیقه قرار دارد. شهرستان کاشان با برخورداری از ۳۰۲۶۳۷ نفر جمعیت، حدود ۶/۶

جمعیت استان اصفهان را در اختیار دارد (کیانی سلمی و بسحاق، ۱۳۹۵، ص. ۷۶). جمعیت مهاجرین افغان ستانی ساکن در شهر کاشان ۲۰ هزار نفر اعلام گردیده است که پراکندگی آن‌ها در سطح شهر در مناطق راوند، خیابان نطنز، فین بزرگ و دروازه فین می‌باشد (شاطریان و گنجی پور، ۱۳۸۹، ص. ۸۶).

شکل ۲. نقشه موقعیت شهر کاشان

۳. یافته‌ها

در این بخش به تحلیل یافته‌ها و پاسخ به فرضیات پژوهش با استفاده از آزمون‌های آماری و مدل‌سازی معادلات ساختاری پرداخته شده است، ویژگی‌های جامعه مورد بررسی از نظر توصیفی به این صورت می‌باشد که ۶۸ درصد پاسخگویان مرد و ۳۲ درصد زن می‌باشد و از لحاظ سنی بیشترین درصد افراد ۵۰ درصد بین ۲۰ تا ۳۰ سال، سن دارند. بیشترین تحصیلات پاسخگویان ۴۴/۷ درصد زیر دیپلم و ۲۹/۳ درصد دیپلم می‌باشند. پاسخ‌دهندگان مجرد ۶۷/۳ درصد بیشترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند و ۳۲ درصد متأهل بوده‌اند. از لحاظ اشتغال ۲۴ درصد کارگر، ۴۲/۷ درصد محصل، ۵/۳ درصد خانه‌دار، ۱۸ درصد آزاد، ۴ درصد بیکار و ۴ درصد سایر مشاغل را دربر می‌گیرد.

۳. ۱. مطلوبیت شاخص های تحرک اجتماعی

برای سنجش مطلوبیت شاخص های تحرک اجتماعی از آزمون تی استفاده شده است، مطابق جدول (۱)، مقدار T برابر با ۶/۴۱۱- هست که با سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ این آزمون معنی دار است در واقع غیر از دو متغیر تلاش (۱۰/۴۴) و سرنوشت در آینده نگری (۵/۴۴) بقیه از حد متوسط بالاتر نبوده است، پس مهاجران افغانی، تلاش و کوشش را در موفقیت برای تحرک مؤثر دانسته اند.

جدول ۱. نتایج آزمون T تک نمونه ای برای تحلیل شاخص تقدیرگرایی بر تحرک بین نسلی مهاجران افغانستانی شهر کاشان

فاصله اطمینان ۹۵٪ سطح معناداری	اختلاف میانگین		سطح معناداری	درجه آزادی	آماره T	گویه های تقدیرگرایی
	حد بالا	حد پایین				
	۱/۴۱۴	۱/۵۳۸۶	۳/۴۰۰۰	۱۴۹	۳/۳۸۴	قضا و قدر در زندگی فرد مؤثر است؟
	-۱/۶۵۱۰	-۲/۲۴۲۳	-۴/۴۶۶۷	۱۴۹	-۴/۳۱۹	اگر تقدیر نباشد با تلاش و کوشش نمی توان به موفقیت های بالاتر رسید؟
	۱/۷۶۷۶	۱/۱۲۵۸	۱/۹۴۶۶۷	۱۴۹	۱۰/۴۴۶	من فکر می کنم هر کس می تواند با تلاش خود به آنچه می خواهد برسد؟
	۱/۳۶۰۷	۱/۷۷۲۶	۱/۵۶۶۶۷	۱۴۹	۵/۴۳۶	سرنوشت و تقدیر را با آینده نگری می توان تغییر داد؟
	-۱/۰۲۵۱	-۱/۶۲۸۲	-۱/۸۲۶۶۷	۱۴۹	-۸/۲۳۰	برای موفقیت در کارها شانس مهم تر از خواست و اراده آدم
	-۱/۳۳۶۳	-۱/۱۷۷۸	-۲/۵۷۰۴	۱۴۹	-۶/۴۱۱	مجموع

شاخص اعتماد اجتماعی مطابق جدول (۲) مقدار T برابر با ۷/۲۲۴ هست که با سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ این آزمون معنی دار است که با توجه به کرانه بالا و پایین هر دو مثبت هستند بنابراین این آزمون مورد تأیید قرار می گیرد و نشان دهنده بالاتر بودن از حد متوسط می باشد.

جدول ۲. نتایج آزمون T تک نمونه ای برای تحلیل شاخص اعتماد اجتماعی بر تحرک بین نسلی مهاجران افغانستانی شهر کاشان

فاصله اطمینان ۹۵٪ سطح معناداری	اختلاف میانگین		سطح معناداری	درجه آزادی	آماره T	گویه های اعتماد اجتماعی
	حد بالا	حد پایین				
	۱/۲۴۸۳	۱/۵۲۵۰	۱/۳۸۶۶۷	۱۴۹	۱۹/۸۰۴	میزان اعتماد شما به اعضای خانواده چقدر است؟
	۱/۳۶۷۸	۱/۷۳۸۹	۱/۵۳۳۳۳	۱۴۹	۵/۸۹۳	میزان اعتماد شما به دوستان و همسایگان چقدر است؟
	۱/۰۸۱۹	۱/۴۵۱۴	۱/۲۶۶۶۷	۱۴۹	۲/۸۵۲	میزان اعتماد شما به خویشاوندان چقدر است؟

فاصله اطمینان ۹۵٪ سطح معناداری	اختلاف میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره T	گویه‌های اعتماد اجتماعی	
						حد بالا
/۴۶۵۲	/۰۹۴۸	/۲۸۰۰۰	/۰۰۳	۱۴۹	۲/۹۸۸	میزان رفت‌وآمد شما با خویشاوندان چقدر است؟
/۲۵۶۹	-/۰۹۶۹	/۰۸۰۰۰	/۳۷۳	۱۴۹	/۸۹۴	میزان رفت‌وآمد شما با همسایگان و دوستان چقدر است؟
/۵۳۳۵	/۳۰۴۳	/۴۱۸۸۹	/۰۰۰	۱۴۹	۷/۲۲۴	مجموع

شاخص سرمایه فرهنگی مطابق جدول (۳) مقدار T برابر با ۱۲/۲۳۰- هست که با سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ این آزمون معنی‌دار است که با توجه به کرانه بالا و پایین منفی می‌باشد نشان‌دهنده پایین بودن شاخص سرمایه فرهنگی از حد متوسط می‌باشد، یعنی سرمایه فرهنگی در بین مهاجران افغانی کم می‌باشد.

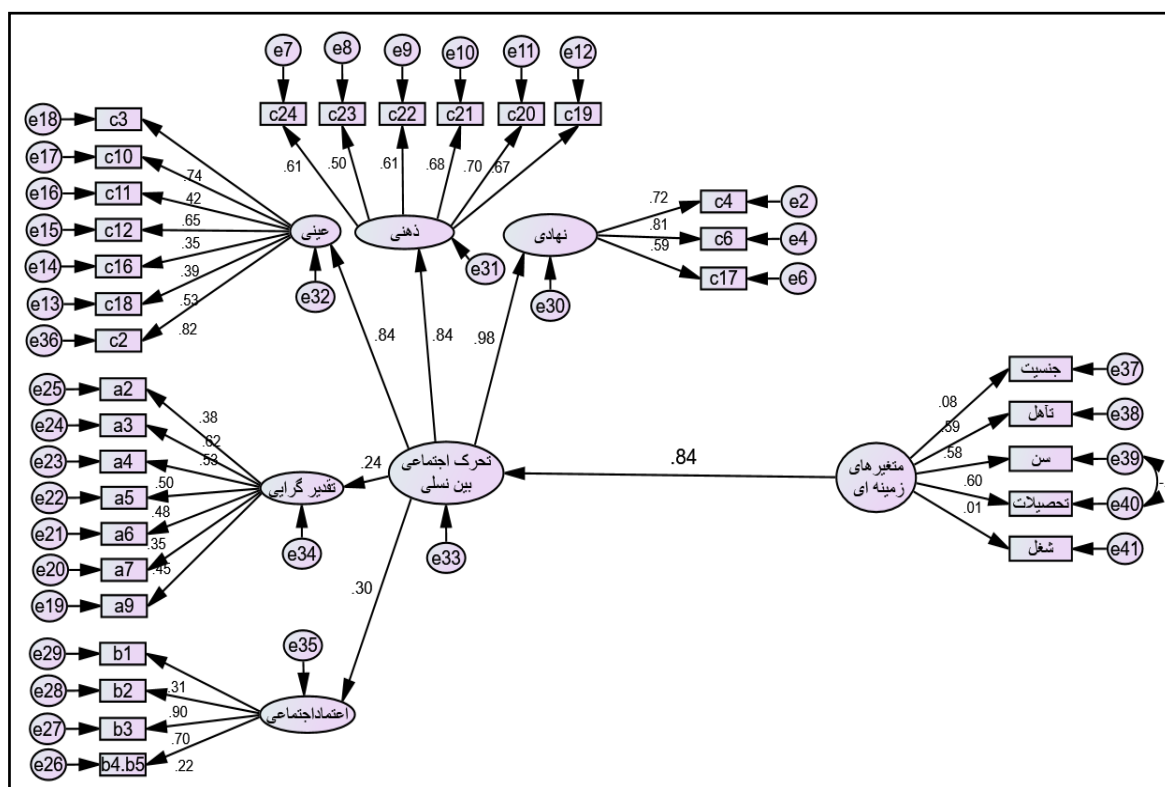
جدول ۳. نتایج آزمون T تک نمونه‌ای برای تحلیل شاخص سرمایه فرهنگی بر تحرک بین نسلی مهاجران افغانستانی شهر کاشان

فاصله اطمینان ۹۵٪ سطح معناداری	اختلاف میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره T	گویه‌های سرمایه فرهنگی	
						حد بالا
-/۶۰۲۴	-/۹۸۴۲	-/۷۹۳۳۳	۰/۰۰۰	۱۴۹	-۸/۲۱۲	میزان استفاده شما از کتابخانه‌های عمومی چه قدر است؟
-/۴۰۵۴	-/۷۸۱۳	-/۵۹۳۳۳	۰/۰۰۰	۱۴۹	-۶/۲۳۸	تا چه اندازه کتاب مطالعه می‌کنید؟
/۲۰۰۷	-/۲۸۰۷	-/۰۴۰۰۰	۰/۷۴۳	۱۴۹	-۳/۲۸	تا چه اندازه به یادگیری زبان‌های خارجی علاقه دارید؟
-/۴۹۵۵	-/۸۵۱۲	-/۶۷۳۳۳	۰/۰۰۰	۱۴۹	-۷/۴۸۲	تا چه حد با زبان خارجی (زبان انگلیسی) آشنایی دارید؟
/۳۵۹۶	-/۰۷۹۶	/۱۴۰۰۰	۰/۲۱۰	۱۴۹	۱/۲۶۰	میزان استفاده شما از اینترنت چقدر است؟
-/۳۰۵۴	-/۷۲۱۳	-/۵۱۳۳۳	۰/۰۰۰	۱۴۹	-۴/۸۷۸	تا چه حد در خانه از کامپیوتر یا لپ‌تاپ استفاده می‌کنید؟
۱/۰۱۴۳	/۶۳۹۰	/۸۲۶۶۷	۰/۰۰۰	۱۴۹	۸/۷۰۶	تا چه حد از موبایل استفاده می‌کنید؟
-/۱۵۸۲	-/۵۷۵۲	-/۳۶۶۶۷	۰/۰۰۱	۱۴۹	-۳/۴۷۵	تا چه اندازه تلویزیون تماشا می‌کنید؟
-/۷۵۵۹	-/۱۰۷۰۸	-/۹۱۳۳۳	۰/۰۰۰	۱۴۹	-۱۱/۴۶۴	میزان بازدید شما از اماکن و آثار تاریخی در چه حد است؟
-/۹۰۲۲	-/۱۲۱۷۸	-/۱۰۶۰۰۰	۰/۰۰۰	۱۴۹	-۱۳/۲۷۷	میزان رفتن شما به سینما تا چه حد است؟
-/۳۰۲۰	-/۶۸۴۶	-/۴۹۳۳۳	۰/۰۰۰	۱۴۹	-۵/۰۹۶	تا چه اندازه ورزش می‌کنید؟
-/۶۴۱۴	-/۹۵۸۶	-/۸۰۰۰۰	۰/۰۰۰	۱۴۹	-۹/۹۶۷	تا چه اندازه نویسندگان و شاعران را می‌شناسید؟
-/۱۰۳۰۷	-/۱۳۶۹۳	-/۱۲۰۰۰۰	۰/۰۰۰	۱۴۹	-۱۴/۰۰۹	تا چه حد خطاطی نقاشی می‌کنید؟
/۲۱۷۱	-/۲۴۳۸	-/۰۱۳۳۳	۰/۹۰۹	۱۴۹	-/۱۱۴	تا چه حد به موسیقی علاقه‌مندید؟

فاصله اطمینان ۹۵٪ سطح معناداری		اختلاف میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره T	گویه‌های سرمایه فرهنگی
حد بالا	حد پایین					
-/۵۲۸۰	-/۷۳۱۵	-/۶۲۹۷۲	۰/۰۰۰	۱۴۹	-۱۲/۲۳۰	مجموع

فرضیه اول: بین متغیرهای زمینه‌ای و تحرک اجتماعی بین نسلی مهاجرین افغانستانی شهر کاشان رابطه وجود دارد.

برای برقرار کردن رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای و شاخص‌های تحرک اجتماعی بین نسلی مهاجرین افغانستانی شهر کاشان از الگوی مدل معادلات ساختاری استفاده شده است. مدل ساختاری پژوهش از ۳۲ متغیر آشکار و ۵ متغیر پنهان تشکیل شده است. بنابراین با توجه به مبانی تئوریک تحقیق مدل عاملی مرتبه دوم بر مبنای متغیرهای زمینه‌ای شامل جنسیت، تأهل، سن، تحصیلات و شغل و شاخص‌های تحرک اجتماعی بین نسلی شامل سه متغیر تقدیرگرایی، اعتماد اجتماعی و سرمایه فرهنگی تنظیم گردید، ولی به دلیل غیر معنی داری این مدل شاخص سرمایه فرهنگی خود به سه شاخص نهادی، ذهنی و عینی تقسیم شد (شکل ۳).

شکل ۳. مدل مفهومی اولویت‌بندی متغیرهای زمینه‌ای بر تحرک اجتماعی بین نسلی مهاجران افغانستانی در شهر

کاشان

یافته‌های مدل عاملی مرتبه دوم نشان می‌دهد که در میان متغیرهای زمینه‌ای عامل تحصیلات بیشترین بار عاملی را با وزن ۰/۶۰ به خود اختصاص داده است و پس از آن عامل تأهل در رتبه دوم با وزن عاملی (۰/۵۹)، و عامل‌های سن (۰/۵۸)، جنسیت (۰/۰۸) و شغل (۰/۰۱) در مرتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند و در میان شاخص‌های تحرک بین نسلی عامل سرمایه فرهنگی نهادینه شده (اکتسابی) بیشترین بار عاملی را با وزن ۰/۹۸ به خود اختصاص داده است و بیشتر از سایر عوامل بر تحرک بین نسلی در مهاجران افغانستانی شهر کاشان اثرگذار بوده است و عامل‌های سرمایه فرهنگی تجسم یافته (ذهنی) و عینیت یافته (عینی) به صورت مشترک با بار عاملی ۰/۸۴ در رتبه دوم قرار گرفته است و عامل‌های اعتماد اجتماعی (۰/۳۰) و تقدیرگرایی (۰/۲۴) در مرتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. همچنین در این پژوهش مشخص گردید در بین متغیرهای اعتماد اجتماعی عامل میزان اعتماد به دوستان و همسایگان با بار عاملی ۰/۹۰ و عامل میزان اعتماد به خویشاوندان با بار عاملی ۰/۷۰ است، در بین متغیرهای سرمایه فرهنگی عینی عامل میزان مطالعه کتاب با بار عاملی ۰/۸۲ و عامل میزان هزینه بابت خرید کتاب و نشریات با بار عاملی ۰/۷۴ است، در بین متغیرهای سرمایه فرهنگی نهادینه شده (اکتسابی) عامل میزان آشنایی با زبان‌های خارجی (انگلیسی) با بار عاملی ۰/۸۱ و عامل میزان علاقه به یادگیری زبان‌های خارجی (زبان انگلیسی) با بار عاملی ۰/۷۲ می‌باشند، در بین متغیرهای سرمایه فرهنگی تجسم یافته (ذهنی) عامل ورزش کردن با بار عاملی ۰/۷۰ و عامل میزان شناخت علما و دانشمندان با بار عاملی ۰/۶۸ است، و در نهایت از میان متغیرهای تقدیرگرایی عامل تلاش کردن هرکس برای رسیدن به آنچه می‌خواهد با بار عاملی ۰/۶۲ و عامل تغییر سرنوشت و تقدیر با آینده‌نگری با بار عاملی ۰/۵۳ است و نهایتاً در تأیید یا رد معناداری ارتباط بین متغیرهای زمینه‌ای و شاخص‌های تحرک بین نسلی مهاجران افغانستانی در شهر کاشان ۰/۸۴ رابطه معناداری وجود دارد که نشان‌دهنده تأیید فرضیه تحقیق است.

فرضیه دوم: شاخص سرمایه فرهنگی در بین عوامل تحرک اجتماعی بین نسلی اثر بیشتری نسبت به سایر عوامل دارد.

برای آزمون فرضیه دوم از مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شد که مطابق شکل (۲) مدل مفهومی پژوهش شاخص سرمایه فرهنگی نهادینه شده (اکتسابی) با بار عاملی ۰/۹۸ دارای بیشترین اثرگذاری در میان عوامل تحرک بین نسلی مهاجران افغانستانی شهر کاشان بوده است و در نتیجه فرضیه پژوهش تأیید می‌گردد.

در جدول (۴) شاخص‌های اصلی برازش مدل نشان می‌دهد که داده‌های پژوهش به خوبی توانسته‌اند مدل مفهومی پژوهش را نمایندگی کنند.

جدول ۴. رگرسیون وزنی مدل پیش فرض

مدل	RMSEA	PCFI	PNFI	CFI	GFI	CMIN/DF	P	DF	CMIN	NPAR
اصلی	/۰۷۹	/۶۵۱	/۵۰۴	/۷۰۶	/۷۳۰	۱/۹۴۰	/۰۰۰	۴۵۷	۸۸۶/۶۴۵	۷۱

۴. بحث

شهر کاشان همانند تعدادی از شهرهای کشور شاهد حضور اتباع مهاجر افغانستانی می‌باشد که از لحاظ پایگاه اجتماعی و اقتصادی در جایگاه مناسب و مطلوبی نیست و خود گویایی این است که مهاجرین افغانستانی با شرایط شغلی متفاوتی زندگی می‌کنند، همان‌طور که تحرک اجتماعی بین نسلی یکی از موضوعات مهم در عصر حاضر است که نشانگر وضعیت طبقاتی پدران با پسران بوده و موقعیت اجتماعی-اقتصادی والدین و پیامدهای اجتماعی و اقتصادی فرزندان تأثیر می‌پذیرد. در این پژوهش در ابتدا مطلوبیت شاخص‌های تحرک اجتماعی بین نسلی مهاجران افغانستانی یعنی سه شاخص سرمایه فرهنگی، تقدیرگرایی و اعتماد اجتماعی بررسی شدند که فقط اعتماد اجتماعی مثبت و از حد متوسط یعنی ۳ بالاتر بود، این مطلب به این معنی می‌باشد که اعتماد اجتماعی مهاجران افغانی بالاتر از حد متوسط هست و در شاخص تقدیرگرایی غیر از دو متغیر تلاش و سرنوشت در آینده‌نگری بقیه از حد متوسط بالاتر نبوده است، و به طور کلی اعتقادی به اثر تقدیرگرایی در تلاش برای تحرک اجتماعی ندارند و شاخص سرمایه فرهنگی از حد متوسط پایین بوده است، یعنی سرمایه فرهنگی در بین مهاجران افغانی کم می‌باشد. همچنین تحلیل یافته‌های منتج از مدل‌سازی معادلات ساختاری بیانگر این است که در میان متغیرهای زمینه‌ای عامل تحصیلات بیشترین بار عاملی را با وزن ۰/۶۰ به خود اختصاص داده است و عامل‌های تأهل، سن، جنسیت و شغل نیز با بارهای عاملی ۰/۵۹، ۰/۵۸، ۰/۰۸ و ۰/۰۱ در مرتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند و در میان شاخص‌های تحرک بین نسلی عامل سرمایه فرهنگی نهادینه‌شده (اکتسابی) بیشترین بار عاملی را با وزن ۰/۹۸ به خود اختصاص داده است و بیشتر از سایر عوامل بر تحرک بین نسلی در مهاجران افغانستانی شهر کاشان اثرگذار بوده است و عامل‌های سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته (ذهنی) و عینیت یافته (عینی) به صورت مشترک با بار عاملی ۰/۸۴ در رتبه دوم قرار گرفته است. عامل‌های اعتماد اجتماعی و تقدیرگرایی نیز با بارهای عاملی ۰/۳۰ و ۰/۲۴ در مرتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. پژوهش حاضر با تحقیق نایبی و معصومی راد (۱۳۹۰) هم‌سو است زیرا نتایج تحقیق نشان داد که سرمایه فرهنگی، تأثیر مستقیمی در تحرک اجتماعی دارند. همچنین این تحقیق با مقاله زارع و لطفی (۱۳۹۴) هم‌راستا است چرا که در آن مقاله متغیر سرمایه فرهنگی دارای اثر افزایشی بر تحرک اجتماعی داشته است در آخر پژوهش غفاری (۱۳۹۶) با نتایج پژوهش حاضر همپوشانی دارد که در آن تحقیق مشخص گردید شاخص سرمایه فرهنگی سبب ارتقا میزان مهارت‌ها و توانمندی‌های فردی می‌شود و موجب افزایش میزان تحرک اجتماعی شده است. از طرفی نتایج یافته‌های پژوهش‌های خارجی که با پژوهش حاضر تفاوت‌ها و تشابهاتی دارند. همچون نتایج تحقیق گلد تورپ (۲۰۰۰) که نشان داد نقش تحصیل فرزندان برای حفظ جایگاه و موقعیت طبقاتی اثرگذار است. همچنین تحقیق بلر و هاوت (۲۰۰۶) بیانگر این بود که تحرک اجتماعی، به میزان درآمد یا شغل فرد به پیشینه والدین او و سهم مستقل رشد اقتصادی بستگی دارد. نهایتاً نتایج تحقیق نگوین و نگوین (۲۰۲۰) مشخص گردید سطح ارتقاء تحرک اجتماعی به دلیل افزایش مشاغل ماهر و نقش آموزش و تحصیلات می‌باشد. بنابراین از مجموع نتایج پژوهش‌های داخلی و خارجی جهت ارتقاء تحرک اجتماعی مهاجرین افغانستانی در شهر کاشان می‌توان به نقش آموزش و تحصیلات،

افزایش سرمایه فرهنگی، میزان درآمد یا شغل فرد به ویژه دستیابی به مشاغل ماهر و شغل‌های که فرد در آن مهارت لازم را داشته باشد اشاره کرد.

۵. نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به بررسی رابطه متغیرهای زمینه‌ای و شاخص‌های تحرک بین نسلی مهاجران افغانستانی در شهر کاشان پرداخته است. از نتایج این تحقیق می‌توان به وجود رابطه معنادار بین متغیرهای زمینه‌ای و شاخص‌های تحرک اجتماعی اشاره کرد. ضریب حاصل از این رابطه برابر با ۰/۸۴ می‌باشد که حاکی از ارتباط زیاد این شاخص‌ها با یکدیگر است و در نتیجه این شاخص‌ها می‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ای در تحرک اجتماعی مهاجران افغانستانی در شهر کاشان داشته باشند و در میان عوامل چندگانه مؤثر بر تحرک بین نسلی مهاجران افغانستانی در شهر کاشان مجموع عامل‌های سرمایه فرهنگی بیش از همه عوامل بر تحرک اثرگذار بوده و به‌خصوص عامل سرمایه فرهنگی نهادی اکتسابی با بیشترین بار عاملی بیش از همه عوامل بر تحرک اثرگذار بوده همچنین عامل اعتماد اجتماعی با وزن عاملی ۰/۳۰ یعنی هرچه اعتماد اجتماعی مهاجران افغانستانی زیاد باشد تحرک آن‌ها زیادتر خواهد شد و عامل تقدیرگرایی با وزن عاملی ۰/۲۴ یعنی هرچه تقدیرگرایی مهاجران افغانستانی زیاد باشد تحرک آن‌ها زیادتر خواهد شد. در این پژوهش مشخص گردید در بین متغیرهای سرمایه فرهنگی عینی عامل میزان مطالعه کتاب با بار عاملی ۰/۸۲ است که این نتیجه نشانگر این مطلب است اگر یک واحد وضعیت کتاب‌خوانی و مطالعه مهاجرین افغانستانی افزایش پیدا کند حدود ۰/۸۲ باعث بهبود تحرک اجتماعی مهاجرین می‌شود. در بین متغیرهای سرمایه فرهنگی نهادینه شده (اکتسابی) عامل میزان آشنایی با زبان‌های خارجی (انگلیسی) با بار عاملی ۰/۸۱ است، در بین متغیرهای سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته (ذهنی) عامل ورزش کردن با بار عاملی ۰/۷۰ است و نتایج حاصل از ابعاد سرمایه فرهنگی اکتسابی و ذهنی نشان داد که مهاجرین افغانستانی با زبان‌های خارجی به ویژه زبان انگلیسی آشنایی ندارند و همچنین میزان ورزش کردن مهاجرین افغانستانی کم هست و در نهایت از میان متغیرهای تقدیرگرایی عامل تلاش کردن هرکس برای رسیدن به آنچه می‌خواهد با بار عاملی ۰/۶۲ است یعنی هرچه تلاش کردن زیاد باشد تحرک زیادتر خواهد شد. بنابراین پس از تحلیل نتایج جزئی‌تر شاخص‌های مذکور میزان مطالعه کتاب، میزان آشنایی با زبان‌های خارجی (انگلیسی)، ورزش کردن، تلاش کردن هرکس برای رسیدن به آنچه می‌خواهد در تحرک بین نسلی مهاجرین افغانستانی در شهر کاشان تشخیص داده شد. همچنین تحلیل نتایج کلی نشان داد که در میان متغیرهای زمینه‌ای عامل تحصیلات با وزن ۰/۶۰ دارای بیشترین بار عاملی بوده و اگر یک واحد وضعیت تحصیلات مهاجرین افغانستانی افزایش پیدا کند حدود ۰/۶۰ باعث بهبود تحرک اجتماعی مهاجرین می‌شود و در بین شاخص‌های تحرک بین نسلی عامل سرمایه فرهنگی نهادینه‌شده (اکتسابی) بیشترین بار عاملی را با وزن ۰/۹۸ به خود اختصاص داده است و این بعد از سرمایه فرهنگی، به کمک ضوابط اجتماعی و به دست آوردن عنوان‌هایی مانند: مدارک تحصیلی، تصدیق حرفه و کار برای افراد دارنده آن کسب موقعیت می‌کند، که لازمه این نوع سرمایه، وجود

افراد باصلاحیت و مستعد، در جهت کسب انواع مدارک تحصیلی و دانشگاهی است؛ از طرف دیگر، وجود نهادهای رسمی است که این مدارک تحصیلی را صادر و به آن رسمیت بخشند و طبق این نتیجه اگر یک واحد و وضعیت شاخص سرمایه‌ی فرهنگی نهادینه‌شده (اکتسابی) افزایش پیدا کند حدود ۰/۹۸ باعث بهبود تحرک اجتماعی مهاجرین افغانستانی در شهر کاشان می‌شود و به طور کلی نتیجه پژوهش حاضر نشان داد که مهاجرین افغانستانی در شهر کاشان در میان شاخص‌های تحرک اجتماعی از میزان سرمایه فرهنگی زیادی برخوردار نیستند و همان‌گونه برای تحرک افراد در جامعه داشتن اشکال سرمایه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی لازم است و در همین راستا برای تبیین این نتیجه به بررسی نظریه پیر بوردیو در زمینه بی‌تحرکی اجتماعی پرداخته می‌شود. مطالعات اجتماعی بوردیو مؤید گرایش شدید به بازتولید ساختارهای اجتماعی موجود است. برای مثال در خصوص تحرک اجتماعی وی معتقد است که مقایسه شغل پدران و پسران با توجه به جایگاه اجتماعی آن‌ها نشان می‌دهد که تحرک اجتماعی و شغلی بسیار اندک است و کنشگران در هر گروه تلاش می‌کنند که «سرمایه» و مرتبه خود را حفظ کنند. بوردیو در راستای سرمایه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نیز این موضوع را مطرح می‌کند که خانواده‌های برخوردار از این سرمایه‌ها، آن را در اختیار فرزندان خود قرار می‌دهند و این امر منجر می‌شود فرزندان این خانواده‌ها نیز سرمایه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی بالایی برخوردار شوند و بتوانند در مسیر والدین خود گام بگذارند و در نهایت به همان پایگاه طبقاتی دست یابند که والدینشان از آن‌ها برخوردارند و برعکس خانواده‌هایی که از این سرمایه‌ها محروم هستند، چیزی برای انتقال به فرزندان خود ندارند و در نهایت فرزندان آن‌ها نیز غالباً مسیر پدرانشان را طی می‌کنند (توسلی، ۱۳۸۳، ص. ۲۰). بنابراین برخورداری از انواع سرمایه‌ها در این زمینه در کنش‌ها و عملکردهای افراد تأثیر می‌گذارد و بازتولید می‌شوند؛ به طوری که نتایج مطالعات در زمینه نقش سرمایه اقتصادی و سرمایه فرهنگی والدین افراد و همچنین نقش متغیرهای میزان تحصیلات و نوع شغل والدین و طبقه اجتماعی آنان و اعضای خانواده داوطلبان در دستیابی به پیشرفت و ترقی افراد نشان می‌دهد که این عوامل نقش تعیین‌کننده و معنادار در احتمال موفقیت و پیشرفت افراد بازی می‌کنند (قائم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۶، ص. ۱۰۹). نهایتاً در نمونه مطالعاتی پژوهش حاضر یک واقعیت وجود دارد که اتباع افغانستانی از سرمایه فرهنگی زیادی برخوردار نیستند و این خود عامل اساسی در بی‌تحرکی و عدم موفقیت فرزندان آن‌ها است و همچنین در کنار آن وجود سرمایه اقتصادی بالا نیز لازم و ضروری است تا والدین از طریق ایجاد امکانات آموزشی و دیگر ابزار لازم، لوازم پیشرفت و تحرک فرزندان را به ارمغان آورند.

کتاب‌نامه

۱. ابراهیمی، ق. ع.، جان علیزاده چوبیستی، ح.، و رازقی مله، ه. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی بر اعتماد اجتماعی (مطالعه موردی شهروندان ۱۸ سال و بالاتر شهر تهران). *مطالعات جامعه‌شناختی جوانان*، ۶(۲۱)، ۲۵-۴۴.
۲. افراخته، ح.، منافی آذر، ر.، و ولایی، م. (۱۳۹۵). اثرات مکانی-فضایی مهاجرت بازگشتی در شهرستان میاندوآب. *پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، ۵(۱۳)، ۸۳-۹۸.

۳. اکبری، ا. (۱۳۸۳). نقش سرمایه اجتماعی در مشارکت: بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی و سیاسی (مطالعه موردی: سقز). تهران: دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
۴. بسحاق، م. ر. (۱۳۹۴). مدل‌سازی معادلات ساختاری در علوم انسانی *Amos ۲۲*. نشر جامعه شناسان، چاپ اول.
۵. پوراحمد، ا.، زیاری، ک.، و زاهدی، ج. (۱۳۹۳). سنجش کیفیت زندگی شهری مهاجران افغان مقیم ایران با رویکرد ذهنی (مطالعه موردی: شهر رباط کریم). پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری، ۲(۱)، ۱-۱۵.
۶. تو سلی، غ. ع. (۱۳۸۳). تحلیلی از اندیشه بوردیو درباره فضای منازعه آمیز اجتماعی و نقش جامعه شناسی. نامه علوم اجتماعی، ۲۳(۱)، ۱-۲۵.
۷. خسروی، س.، محسنی تبریزی، ع.، و آقاجانی مرساء، ح. (۱۴۰۰). تبیین جامعه‌شناختی سهم سرمایه اجتماعی در تحرک اجتماعی. مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۱۳(۲)، ۹۹-۱۱۳.
۸. زارع، ب.، و لطفی، م. (۱۳۹۴). تحلیل جامعه‌شناختی تحرک اجتماعی بین نسلی در شهر کرمانشاه. تحلیل اجتماعی نظم و نابرابری اجتماعی، ۱۷(۱)، ۳۷-۶۶.
۹. زنجانی، ح. (۱۳۹۲). مهاجرت. تهران: انتشارات سمت.
۱۰. شارع پور، م.، و خوش فر، غ. (۱۳۸۱). رابطه سرمایه فرهنگی با هویت اجتماعی جوانان. نامه علوم اجتماعی، ۲۰(۲)، ۱۳۳-۱۴۷.
۱۱. شاطریان، م.، و گنجی پور، م. (۱۳۸۹). تأثیر مهاجرت افغان‌ها بر شرایط اقتصادی و اجتماعی شهر کاشان. پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۱(۳)، ۸۳-۱۰۲.
۱۲. شجاعی، ج. (۱۳۸۴). عوامل اجتماعی روانی مؤثر بر تقدیرگرایی. پیمایش، ویژه‌نامه هفته پژوهش.
۱۳. عیسی زاده، س.، و مهران فر، ج. (۱۳۹۲). بررسی تأثیر مهاجرت‌های بین‌المللی بر سطح اشتغال و دستمزد (مورد مطالعه: اقتصاد ایران). تحقیقات اقتصادی، ۴۸(۲)، ۱۱۱-۱۳۰.
۱۴. غفاری، ز. (۱۳۹۶). تأثیر سرمایه فرهنگی تجسم یافته (ذهنی) بر تحرک اجتماعی میان نسلی (مورد مطالعه: شهروندان ۳۰ تا ۵۴ ساله شهر گرگان). توسعه اجتماعی، ۱۱(۴)، ۱۸۳-۲۰۶.
۱۵. غلامی، ی.، و فلاحتی، ف. (۱۳۹۸). مدل‌سازی ساختاری تحرک اجتماعی بین نسلی مهاجرین افغانستانی (مطالعه موردی: شهر کاشان). جغرافیای اجتماعی شهری، ۶(۲)، ۱۸۷-۲۰۴.
۱۶. فطرس، م. ح.، و شهبازی، ف. (۱۳۹۳). بررسی تحرک درآمدی در ایران طی سال‌های پیش و پس از اجرای قانون هدفمندی یارانه‌های نقدی، ۱۳۹۲-۱۳۶۳. مطالعات اقتصادی کاربردی ایران، ۳(۱۲)، ۱۸۳-۲۰۱.
۱۷. قائمی زاده، م. س.، مبارکی، م.، و محمودزاده، م. (۱۳۹۶). نوسازی یا بازتولید اجتماعی (مطالعه‌ای در خصوص قشر بندی و تحرک اجتماعی). تحلیل اجتماعی نظم و نابرابری اجتماعی، ۹(۴/۷۲)، ۸۱-۱۱۴.
۱۸. کشاورز قاسمی، ح.، و نادرپور، ب. (۱۳۹۷). تبیین پیامدهای مهاجرت اتباع کشور افغانستان بر جامعه ایران (مطالعه موردی: شهر قزوین). جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱(۳)، ۲۸۹-۳۰۵.
۱۹. کیانی سلمی، ص.، و بسحاق، م. ر. (۱۳۹۵). تبیین اثرات جشنواره گلاب‌گیری از دیدگاه ساکنان محلی. مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۱(۳۴)، ۶۵-۹۲.

۲۰. نایبی، ه.، و معصومی راد، ر. (۱۳۹۰). عوامل فرهنگی مؤثر بر تحرک اجتماعی مردان ۳۵ تا ۶۴ ساله شهر تهران. *مطالعات جامعه‌شناختی (نامه علوم اجتماعی سابق)*، ۱۸ (۳۹)، ۱-۳۴.
۲۱. نوغانی، م. (۱۳۸۳). آموزش و پرورش و بازتولید فرهنگی. *رشد علوم اجتماعی*، (۳)، ۱۲-۲۱.
22. Abramitzky, R., Boustan, L. P., Jácome, E., & Pérez, S. (2020). Intergenerational mobility of immigrants in the us over two centuries. *National Bureau of Economic Research*, 1-25.
23. Azevedo, V. M., & Bouillon, C. P. (2010). Intergenerational social mobility in Latin America: a review of existing evidence. *Revista de Análisis Económico—Economic Analysis Review*, 25(2), 7-42.
24. Beller, E., & Hout, M. (2006). Intergenerational social mobility: The United States in comparative perspective. *The future of children*, 19-36.
25. Blanden, J., Gregg, P., & Machin, S. (2005). *Intergenerational mobility in europe and north america*. Report supported by the Sutton Trust, Centre for Economic Performance, London School of Economics. 1-20.
26. Breen, R. (2010). Social mobility and equality of opportunity geary lecture spring 2010. *The Economic and Social Review*, 41(4), 413-428.
27. Causa, O., & Johansson, Å. (2009). Intergenerational social mobility. Organisation de Coopération et de Développement Économiques. *Economics Department Working Paper*, 707, 1-70.
28. Dribe, M., Eriksson, B., & Scalone, F. (2018). Migration, Marriage and Social Mobility: Women in Sweden 1880-1900. *Explorations in Economic History*, 1-43.
29. Duryea, S., de Freitas, L. B., Ozemela, L. M. G., Sampaio, B., Sampaio, G. R., & Trevisan, G. (2019). Universities and Intergenerational Social Mobility in Brazil: Examining Patterns by Race and Gender. *Journal of Economics, Race, and Policy*, 2(4), 240-256.
30. Goldthorpe, J. H. (2000). *On sociology: Numbers, narratives, and the integration of research and theory*. Oxford: Oxford University Press.
31. Jenkins, W. (2020). Migration, Historical Geographies of. *International Encyclopedia of Human Geography*, 111-117.
32. Kim, J. S., & Lee, J. (2019). The role of intergenerational mobility in internal migration. *Economic Modelling*, 81, 1-15.
33. Lulu, L., & Bin, Z. (2017). Intergenerational mobility modes and changes in social class in contemporary China. *Social Sciences in China*, 38(1), 127-147.
34. Majumder, R. (2010). Intergenerational mobility in educational and occupational attainment: A comparative study of social classes in India. *Margin: The Journal of Applied Economic Research*, 4(4), 463-494.
35. McIntosh, J., & Munk, M. D. (2009). Social class, family background, and intergenerational mobility. *European Economic Review*, 53(1), 107-117.
36. Nguyen, C. V., & Nguyen, L. T. (2020). Intra-generational and intergenerational social mobility: Evidence from Vietnam. *Journal of Asian and African Studies*, 55(3), 370-397.
37. Nunn, A., Johnson, S., Monro, S., Bickerstaffe, T., & Kelsey, S. (2007). Factors influencing social mobility. *Department for work and pensions research report*, 450.1-76.
38. Oso, L. (2004). *Espanolas en París. Estrategias de ahorro y consumo en las migraciones internacionales*. Barcelona: Bellaterra.
39. Oso, L., & Suarez-Grimalt, L. (2017). Migration and Intergenerational Strategies for Social Mobility: Theoretical and Methodological Challenges. *Migraciones*, (42), 19-41.